

„ЗАТВЕРДЖУЮ”

Ректор Державного вищого
навчального закладу «Донбаський
державний педагогічний університет»

проф. С.О. Омельченко

2020 р.

ВИТЯГ

з протоколу фахового семінару спільного засідання кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти та кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» від 06 липня 2020 року

ПРИСУТНІ: **Стешенко В.В.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти; **Гаврілова Л.Г.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики початкової освіти; **Хижняк І.А.** – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової, технологічної та професійної освіти, професор кафедри теорії і практики початкової освіти; **Вовк Н.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти; **Лихолат О.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти; **Пшеничний М.В.** – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти; **Бескорса О. С.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти; **Вікторенко І.Л.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти; **Ішутіна О.Є.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти; **Хвещевська О.О.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти; аспіранти кафедр.

ЗАПРОШЕНІ: **Омельченко С. О.** – доктор педагогічних наук, професор, ректор ДДПУ; **Набока О.Г.** – доктор педагогічних наук, професор, перший проректор із науково-педагогічної роботи ДДПУ; **Курінна С. М.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти та соціальної роботи; **Топольник Я. В.** – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки вищої школи; **Саяпіна С. А.** – доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету гуманітарної та економічної освіти; **Шульга Т. В.** – завідувач аспірантури ДДПУ.

Головуючий на засіданні: **Гаврілова Л.Г.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики початкової освіти ДДПУ.

Секретар засідання: **Хвещевська О.О.** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти ДДПУ.

Рецензенти:

Хижняк Інна Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і практики початкової освіти, декан факультету початкової, технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»;

Бескорса Олена Сергіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та практики початкової освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Про рекомендацію до захисту дисертації **Гармаш Олени Миколаївни «Формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки»**, представленій до попередньої експертизи на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

СЛУХАЛИ:

1. Головуючого на розширеному засіданні кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти – доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри теорії і практики початкової освіти ДДПУ, Гаврілова Л.Г., яка повідомила, що Гармаш Олена Миколаївна народилася в місті Краматорськ Донецької області 17 лютого 1987 року.

У 2004 році вступила до Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов за спеціальністю «Педагогіка і методика середньої освіти. (Мова і література (німецька, англійська))» У 2009 році закінчила його та здобула кваліфікацію вчитель німецької мови, англійської мови та зарубіжної літератури.

З вересня 2009 року по вересень 2015 року працювала на посаді методиста навчально-методичного відділу Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

З вересня 2015 року по жовтень 2017 року – керівник навчально-методичного відділу Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

З вересня 2013 року по червень 2018 року працювала (за суміщенням) на посаді викладача кафедри лінгводидактики та методики викладання іноземних мов, педагогіки та психології Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

З жовтня 2017 року й дотепер – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

На час передзахисту освітня компонента освітньо-наукової програми виконана в повному обсязі.

За темою дисертаційного дослідження опубліковано 20 наукових праць, з них 7 статей у наукових фахових виданнях України (одна з яких – у співавторстві з д. пед. н., проф. Омельченко С. О.), 1 стаття у зарубіжному періодичному виданні, 12 – публікації за матеріалами доповідей на міжнародних і всеукраїнських конференціях.

2. Гармаш О. М., яка виклала основний зміст дисертаційної роботи «Формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки» та загальні висновки, що були здобуті в результаті здійсненого дослідження.

Шановні присутні! Вашій увазі пропонуються результати нашого дисертаційного дослідження. Актуальність теми зумовлена наявністю **суперечностей** між постійно зростаючими вимогами та соціальними очікуваннями до професіоналізму майбутнього вчителя іноземних мов і невідповідністю цим вимогам традиційної системи професійної підготовки вчителя в закладах вищої освіти; об'єктивною потребою Нової української школи в учителях, які мають у своєму професійному інструментарії тьюторську компетентність та недостатнім рівнем її сформованості у випускників закладів вищої освіти; потребою в організації систематичної цілеспрямованої діяльності щодо формування тьюторської компетентності майбутніх педагогів в освітньому середовищі закладу вищої освіти та відсутністю комплексу педагогічних умов, що її реалізують.

У цьому контексті актуальною постає проблема теоретичного обґрунтування та експериментальної перевірки педагогічних умов формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов.

Об'єкт, предмет, мета та інші компоненти апарату наукового дослідження подані в роздаткових матеріалах, тому дозвольте їх не називати.

Ефективність процесу формування тьюторської компетентності майбутніх учителів ІМ може бути досягнута за умови вирішення комплексу завдань, а саме:

По-перше, проаналізувати стан дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в теоретичних працях з педагогіки, визначити нормативно-правові та теоретико-методологічні засади, відповідно до яких здійснюється професійна підготовка вчителів іноземних мов, схарактеризувати сучасні вимоги до вчителя іноземних мов.

Завдяки ґрунтовному опрацюванню й аналізу наявних на сьогодні наукових теоретичних джерел з окресленої проблеми (І. Зязюн, Г. Кловак, Т. Рогова, О. Семенов, О. Пехота та ін.) встановлено, що поняття «професійна підготовка» є поліфункціональним і багатоаспектним, що, у свою чергу, зумовлює різні підходи в його розумінні. У своєму дослідженні *під професійною підготовкою майбутнього вчителя іноземних мов ми розуміємо складний системний безперервний процес набуття в інституціональних рамках необхідних компетентностей, особистісних та професійних якостей, у результаті чого фахівець виявляє готовність до здійснення своїх професійних обов'язків.*

Узагальнення різноманітних теоретичних підходів дало підстави зробити висновок, що, по-перше, професійна підготовка педагога має складну архітектуру та спрямована на підготовку не тільки вчителя-предметника, а медіатора іншомовних культур, який матиме здатність формувати «вторинну мовну особистість» учнів у рамках гуманістичної парадигми; по-друге, професійна підготовка вчителя іноземних мов відбувається на засадах сучасних підходів, у рамках яких формується інноваційний тип особистості майбутнього вчителя, готового організувати освітній процес з урахуванням результатів

освіти, використовувати сучасні освітні технології та індивідуальний потенціал кожного учня.

По-друге, ми ставили собі за завдання проаналізувати понятійно-категоріальний апарат дослідження та схарактеризувати сутність та структуру тьюторської компетентності майбутнього вчителя іноземних мов.

На підставі дефінітивного аналізу наукової літератури (А. Бойко, Н. Дем'яненко, Н. Рибалкіна, О. Літовка, Т. Швець, С. Щенніков та ін.) встановлено, що тьюторство, як форма наставництва, виникло в класичних англійських університетах, як-от Оксбридж, і є всесвітньо визнаною практикою особистісно орієнтованого, індивідуально-диференційованого, персоналізованого навчання. Тьютор – це педагог нової формації, пріоритетом діяльності якого є актуалізація освітніх потреб учнів, мотивація до рефлексії, підтримка в процесі самонавчання, супровід у проектуванні індивідуальних освітніх програм, траєкторій та маршрутів. Тьюторська діяльність, як особливий вид педагогічної діяльності, спрямована на реалізацію цінностей індивідуалізації, свободи, самостійності, суб'єктивації освіти та організації відкритого варіативного освітнього простору, в якому знання набувають для учнів особистісного сенсу. Тьюторська позиція завжди гуманна та відкрита. Її може тримати тьютор, як окрема посада в штатному розписі, так і вчитель-предметник (у цьому випадку мова йде про тьюторську компетентність).

На основі аналізу наукової літератури (В. Болотов, Н. Бібік, І. Зимня, О. Пометун та ін.) досліджено різні погляди на проблему визначення поняття «компетентність».

На підставі аналізу й узагальнення наукових праць таких учених, як К. Осадча, А. Сучану, Т. Ковальова, Д. Логинов та ін., нами визначено зміст поняття тьюторська компетентність як *інтегративна характеристика особистості, що характеризується сукупністю особистісних якостей, теоретичних знань, практичних умінь налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії, які виявляються в здатності та готовності майбутніх учителів іноземних мов професійно здійснювати діяльність у відкритому варіативному особистісно-орієнтованому освітньому просторі.*

Під час наукового пошуку проаналізовано дотичні до нашої роботи дисертаційні дослідження (М. Іващенко, В. Цилицький, С. Єфименко, Т. Осіпова, О. Фокша), встановлено і схарактеризовано структуру тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов, що складається з сукупності таких компонентів: *мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісного, особистісно-рефлексивного* та є складовою професійної компетентності.

По-третє, передбачалося подати характеристику критеріїв, показників та рівнів сформованості тьюторської компетентності майбутніх учителів. Критерії, показники, діагностичний інструментарій представлено у додатках до роздаткового матеріалу.

Мотиваційний критерій визначав характер спрямованості майбутніх педагогів на оволодіння механізмами тьюторської діяльності, зокрема наявність мотивів, інтересів, цінностей, необхідних для успішної навчальної та професійної діяльності.

Теоретичний критерій тьюторської компетентності відображав розвинуту систему необхідних (педагогічних, психологічних, методичних) знань, що характеризують теоретичний бік засвоєння основ тьюторської діяльності.

Практичний критерій тьюторської компетентності визначав дієвий характер знань, тобто здатність майбутніх учителів іноземних мов практично реалізовувати отримані знання під час вирішення тьюторських завдань.

Рефлексивний критерій тьюторської компетентності відображав ступінь прояву рефлексивної позиції здобувачів, їхньої здатності до самооцінювання та самокорекції власних професійних якостей та дій.

На основі визначених критеріїв, показників схарактеризовано три рівні сформованості тьюторської компетентності: високий, середній та низький.

Результати констатувального етапу експерименту засвідчили, що низький рівень сформованості тьюторської компетентності мають 62,1% респондентів ЕГ та 62,6% респондентів КГ, середнього рівня досягли 28,9% опитаних ЕГ та КГ, високий рівень мають 9% опитаних ЕГ та 8,5% опитаних КГ.

Для вирішення **четвертого завдання** необхідно було визначити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування тьюторської компетентності майбутніх педагогів, а саме:

1. *Створення в закладі вищої освіти стимулювального освітнього середовища, сприятливого формуванню тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов.*

2. *Відображення в змісті освітніх компонентів (навчальних дисциплін, курсових робіт, педагогічних практик) циклу професійної підготовки учителів ІМ специфіки тьюторської роботи та введення навчальної дисципліни «Основи тьюторства в закладах освіти».*

3. *Застосування інтерактивних технологій навчання в процесі формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов.*

Реалізація **першої педагогічної умови** передбачала супровід викладачами-тьюторами пізнавальних інтересів майбутніх педагогів. Відповідно до визначених етапів тьюторського супроводу проведено комплексну роботу з діагностики пізнавального інтересу здобувачів та фіксації їхніх освітніх запитів, консультування під час визначенні освітніх цілей, задач, допомога в проектуванні ресурсних карт відповідно до соціального, предметно-культурного, антропологічного векторів тьюторської дії, проектування освітніх маршрутів, підтримка і мотивація під час руху підопічних у реалізації своїх проєктів та допомога в постійній рефлексії, самоаналізі та самокорекції.

Під час впровадження першої педагогічної умови були використані такі форми та методи роботи, як: тьюторіали, індивідуальні та групові тьюторські консультації, освітні події; метод портфоліо, картування, психодіагностичні методи.

З метою реалізації **другої педагогічної умови** оптимізовано та доповнено тьюторською тематикою зміст навчальних дисциплін «Педагогіка», «Психологія», «Лінгвокраїнознавство», «Методика використання комп'ютерних технологій», «Педагогіка канікул», «Методика навчання іноземних мов і культур». Розроблено та впроваджено в освітній процес навчальну дисципліну «Основи тьюторства в закладах освіти», що передбачала ознайомлення

здобувачів із сутністю, змістом та структурою тьюторської діяльності вчителя, ознайомлення з формами, методами та технологіями реалізації тьюторського супроводу, а також алгоритмом проектування індивідуального освітнього руху учнів. Під час практичних і самостійних занять із зазначених вище навчальних дисциплін здобувачі будували структурно-логічні таблиці, схеми, мапи, готували доповіді, брали участь у дискусіях, писали есе, розробляли міні-проекти, презентували розгорнуті плани-конспекти уроків іноземних мов за тьюторською технологією та плани маршрутів індивідуального руху учнів тощо.

Впровадження другої педагогічної умови передбачало оновлення змісту курсових робіт із метою поглиблення, узагальнення, систематизації теоретичних знань і набуття практичних умінь у розв'язанні комплексних професійних завдань щодо особливостей тьюторської діяльності вчителя в закладах освіти.

Останнім освітнім компонентом, до змісту якого було внесено зміни, стала педагогічна практика, під час якої здобувачі отримали досвід практичної реалізації тьюторської компетентності в реальних умовах закладів освіти та дозвілля.

Реалізація **третьої педагогічної умови** сприяла формуванню та удосконаленню тьюторських умінь. Під час освітнього процесу нами були розроблені та впроваджені в освітній процес професійної підготовки вчителів інтерактивні технології навчання: «мозковий штурм», «круглий стіл», ділові ігри, the case study, тренінгові технології. Найбільш ефективними, з погляду підвищення рівня сформованості тьюторських умінь, виявились розроблені ділові ігри та використання кейсів.

Процес формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов представлено у вигляді узагальнюючої моделі, що наочно демонструє перебіг досліджуваного процесу, дозволяє встановити взаємозв'язок і функціонування всіх його структурних елементів і відображає комплексну реалізацію предмета нашого наукового пошуку – педагогічних умов формування тьюторської компетентності.

Отже, за результатами контрольного етапу експерименту оцінено ефективність упровадження запропонованих педагогічних умов; здійснено порівняльний аналіз результатів експериментальної та контрольної груп; проаналізовано якість отриманих показників сформованості тьюторської компетентності. Обробка результатів дослідження дала нам змогу встановити стійку тенденцію щодо підвищення середнього і високого, та зниження низького рівня за кожним критерієм тьюторської компетентності в ЕГ. Графічне зображення результатів дослідження подано в додатках роздаткового матеріалу. Так, кількість здобувачів із низьким рівнем сформованості становила 34,2% опитаних, із середнім – 43,3%, з високим – 22,5%. У представників контрольної групи статистично достовірного збільшення в результатах переважної більшості показників, які характеризують рівні сформованості тьюторської компетентності, не було встановлено.

Аналіз результатів проведеного дослідження підтвердив ефективність процесу впровадження розроблених нами педагогічних умов, що є переконливою підставою вважати виконаними завдання дисертації та досягнення її мети. Дякую за увагу!

Дисертантка відповіла на запитання.

Доктор педагогічних наук, доцент Саяпіна С. А.: У своєму виступі Ви зазначили, що було уточнено такі поняття, як «тьютор», «тьюторська діяльність», «тьюторська позиція», «тьюторський супровід». Наведіть визначення цих понять у Вашій дисертаційній роботі.

Гармаш О. М.: Дякую за запитання. Під *вчителем-тьютором* ми розуміємо педагога нової формації, який працює з інтересами та потребами учнів та здатен їх перетворити на «пробу сил», здатен мотивувати, підтримувати та супроводжувати учнів у формуванні їх особистості через процес самонавчання; здатен до проєктування й супроводу індивідуального освітнього руху дітей. У більш широкому сенсі вчитель-тьютор – це досвідчений в освітніх питаннях друг, готовий без моралізації й настанов прийти на допомогу. Щодо проблеми *тьюторської діяльності сучасного вчителя іноземних мов*, то це спеціально організована та чітко спланована сукупність дій, спрямованих, у залежності від визначеної мети, на супровід, підтримку або фасилітацію учня. Під *тьюторським супроводом* учня сучасним вчителем іноземних мов ми розуміємо в слід за К. Осадчою комплексний підхід суб'єкт-суб'єктної орієнтації до вирішення проблем навчання, виховання та розвитку дитини, що дозволяє індивідуалізувати процес самопізнання та творчої реалізації особистості. Щодо проблеми тьюторської позиції, то це відкрита, гуманна позиція, яка відноситься до особи, що здійснює тьюторську діяльність. Тьюторську позицію тримати може власне «тьютор», як окрема посада в закладах освіти, так і вчитель, класний керівник, соціальний педагог, у цьому випадку мова йде про тьюторську компетентність.

Доктор педагогічних наук, професор Набока О. Г.: Чим, на Вашу думку, відрізняється вчитель з тьюторською компетентністю від вчителя-предметника, куратора групи, а також інших сучасних педагогічних позицій як «ментор», «коуч»?

Гармаш О. М.: Дякую за запитання. На відміну від вчителя-предметника, який використовує заздалегідь відомі йому форми і методи роботи, діяльність вчителя з тьюторською компетентністю орієнтована на відкритий простір, конструкцію якого наповнює й урізноманітнює сам учень, учитель-тьютор на цьому етапі допомагає в діагностиці інтересів, виявленні освітніх мотивів, підтримці та допомозі в організації проєктної діяльності, координації самостійної роботи, допомозі у формуванні й розвитку соціальних навичок, визначенні своїх професійних нахилів тощо. Щодо куратора групи, то на думку деяких науковців, тьюторство – є синтезом кураторської діяльності і викладацької. Проте, кураторські обов'язки – це додатковий вид діяльності, що не звільняє вчителя від навантаження. У класичному розумінні тьютор може бути окремою штатною посадою. Щодо ментора и коуча, то ментор – це експерт у визначеній галузі, що володіє багатолітнім досвідом, і є, особою, гідною наслідування. Натомість коуч – перш за все спеціаліст з області технічних засобів, застосування яких дозволяє клієнтам досягти бажаних результатів. Учитель з тьюторською компетентністю може використовувати у своїй діяльності менторські та коучингові інструменти.

Доктор педагогічних наук, професор Курінна С. М.: У яких закладах освіти проводилось педагогічне дослідження? Чому саме учасниками експерименту було обрано здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти? Наприклад, у ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Національному педагогічному університетів ім. М.П. Драгоманова підготовка викладачів-тьюторів здійснюється на рівні магістратури.

Гармаш О. М.: Дякую за запитання. Щодо першої частини запитання, то базами для педагогічного експерименту стали Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ), Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль), Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (м. Харків), Університет імені Альфреда Нобіля (м. Дніпро). Щодо проблеми обґрунтування вибраного для дослідження освітнього рівня майбутніх педагогів, дійсно, більшість дослідників (А. Бойко, Н. Дем'яненко, А. Сучану, К. Осадча) наголошують на важливості підготовки фахівців до тьюторської діяльності саме в магістратурі, оскільки на бакалавріаті вони повинні набути всіх фахових та загальних компетентностей, необхідних для виконання професійних функцій вчителя, а магістратура з тьюторства розширює їх можливості як вчителів/викладачів. Відповідно до ідеї нашої дисертаційної роботи, та враховуючи той факт, що вчитель іноземних мов на другому (магістерському) рівні отримує кваліфікацію з двох іноземних мов (поглиблений рівень) та зарубіжної літератури, вбачаємо, що формування тьюторської компетентності доречно розпочати з першого (бакалаврського) рівня, у процесі якого здобувачі опанують основи тьюторського супроводу, а за рахунок педагогічної магістратури тьюторська компетентність буде розширена і поглиблена.

Кандидат педагогічних наук, доцент Ішутіна О. Є.: Яку роль у системі професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов до набуття ними тьюторської компетентності відіграє педагогічна практика?

Гармаш О. М.: Дякую за запитання. У системі професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов педагогічна практика посідає важливе місце, оскільки під час її проходження здобувачі можуть продемонструвати отримані навички та вміння в дії та проаналізувати результати власної діяльності. Враховуючи це, оновлено зміст педагогічних практик, доповнено їх завданнями практичного та дослідно-пошукового характеру з метою формування у здобувачів тьюторської компетентності.

Доктор педагогічних наук, професор Стешенко В. В.: Які форми експериментального навчання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов до набуття ними тьюторської компетентності Вами були застосовані?

Гармаш О. М.: Дякую за запитання. Ми застосували наступні форми експериментального навчання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов до набуття ними тьюторської компетентності: лекції, практичні заняття, семінарські й лабораторні роботи, самостійна й індивідуальна

робота, індивідуальні (групові) тьюторські консультації, тьюторіали, освітні події тощо. Також під час вивчення навчальної дисципліни «Основи тьюторства в закладах освіти» реалізовано ідею peer tutoring: здобувачі, які опанували тему краще, проводили додаткові заняття в рамках самостійної роботи, допомагаючи тим здобувачам, які не встигали.

Кандидат педагогічних наук, доцент Вікторенко І.Л.: Які методи дослідження Вами використано у процесі експериментальної роботи?

Гармаш О. М.: Дякую за запитання. Отже, у процесі експериментальної роботи використано наступні групи методів: теоретичні: аналіз, синтез та узагальнення наукової літератури для уточнення сутності основних понять дослідження, вивчення стану розробленості проблеми формування тьюторської компетентності майбутніх учителів у педагогічному дискурсі, з'ясування її структури, компонентів, критеріїв, показників та рівнів сформованості; індукція, дедукція, порівняння й абстрагування для обґрунтування педагогічних умов формування тьюторської компетентності; емпіричні: педагогічне спостереження, анкетування, тестування, інтерв'ювання, бесіда, аналіз продуктів творчої діяльності, метод експертних оцінок для вивчення сучасного стану сформованості тьюторської компетентності в майбутніх педагогів; педагогічний експеримент для перевірки ефективності визначених педагогічних умов формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов; математичні методи статистичної обробки: кількісний та якісний аналіз експериментальних даних для опрацювання результатів експериментального дослідження; критерій згоди Пірсона (χ^2) для оцінки статистичної значущості отриманих результатів.

Кандидат педагогічних наук, доцент Хвещевська О. А.: У своєму виступі Ви згадували структуру тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов. Охарактеризуйте більш детально її компоненти.

Гармаш О. М.: Дякую за запитання. *Мотиваційно-ціннісний компонент* передбачає наявність сукупності необхідних мотивів, інтересів, потреб, прагнень, що забезпечують зацікавленість здобувачів у тьюторській діяльності та набутті тьюторської компетентності під час професійної підготовки в закладі вищої освіти, дотриманні професійних тьюторських цінностей і бажанні до постійного розвитку знань, умінь та навичок у цьому напрямку педагогічної діяльності сучасного вчителя Нової української школи. *Складовими когнітивного компоненту* є комплексні педагогічні, психологічні, методичні знання, що відображають теоретичний аспект досліджуваного явища та є підґрунтям для формування тьюторських умінь і розвитку вмотивованості здобувачів до здійснення діяльності. *Діяльнісний компонент* виявляється в сукупності фасилітативних, аналітичних, комунікативних та організаційних умінь. *Особистісно-рефлексивний компонент* описує особистісні якості й рефлексивні уміння, що дають майбутньому професіоналу можливість здійснювати свою діяльність більш ефективно.

Головуючий на засіданні – доктор педагогічних наук, професор Гаврілова Л.Г. запропонувала розпочати обговорення результатів дисертаційної роботи Гармаш Олени Миколаївни.

Науковий керівник, доктор педагогічних наук, професор, ректор ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» Омельченко Світлана Олександрівна:

1. Характеристика особистості здобувача.

Гармаш Олена Миколаївна у 20004 році вступила до Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов за спеціальністю «Педагогіка і методика середньої освіти (Мова і література (німецька, англійська))», який закінчила у 2009 році та здобула кваліфікацію вчитель німецької мови, англійської мови та зарубіжної літератури. Працювала методистом, а потім керівником навчально-методичного відділу Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Працювала (за суміщенням) на посаді викладача кафедри лінгводидактики та методики викладання іноземних мов, педагогіки та психології Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Загальний стаж роботи – 9 років. 3 грудня 2019 року – експерт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти з числа здобувачів.

Під час написання дисертаційної роботи аспірантка виявила такі особистісні та професійні якості як відповідальність, самостійність, наполегливість, здатність до постійної рефлексії набутого досвіду, освітню автономію, критичне мислення, здатність до кооперації та високий рівень комунікативних здібностей.

2. Виконання освітньо-наукової програми.

Аспірантка Гармаш Олена Миколаївна в повному обсязі виконала освітню компоненту освітньо-наукової програми спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) у ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» в обсязі 60 кредитів ECTS та набула необхідних компетентностей відповідно до дескрипторів, які описують і характеризують восьмий рівень Національної рамки кваліфікацій та третій цикл вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, що, в свою чергу, повністю відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеню доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 216 від 23.03.2016 р.

У процесі навчання Гармаш Олена Миколаївна набула загальних компетентностей, необхідних для дослідної діяльності, а саме: здатність до розуміння філософії освіти як науки; здатність опановувати основні філософські категорії й концепції, усвідомлювати структуру наукового знання; здатність до розуміння основних проблем і тенденції розвитку сучасної професійної освіти; здатність до розуміння методологічних основ педагогічних досліджень; здатність до організації і проведення власних педагогічних досліджень; здатність до наукової комунікації рідною та англійською мовами, використання іноземної мови для вирішення комунікативних завдань; здатність до використання сучасних технологій дослідження з дотриманням етичних норм професійної

діяльності.

Окрім загальних компетентностей освітньо-наукова програма передбачала формування у здобувача комплексу фахових компетентностей, як-от: здатність розуміти дидактичні основи (концепції, закономірності, принципи та т. ін.) організації освітнього процесу у закладах вищої освіти; здатність розуміти методичні засади (принципи, форми, методи та т. ін.) організації освітнього процесу у закладах освіти; здатність організовувати й здійснювати освітній процес на наукових основах; здатність здійснювати наукові дослідження та організовувати науково-дослідну роботу здобувачів вищої освіти в межах освітнього процесу; здатність використовувати інноваційні педагогічні технології в навчальній роботі зі здобувачами вищої освіти; здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології у власних наукових дослідженнях і в наукових дослідженнях здобувачів вищої освіти; здатність до розуміння теоретичних і практичних основ формування змісту освіти; здатність до розуміння технологій проектування педагогічних систем; здатність до розуміння сутності та застосування процесів стратегічного менеджменту в освіті; здатність до розуміння технології організації освітнього процесу у ЗВО; здатність до розуміння сутності та використання компетентнісного підходу у сучасній освіті; здатність до розуміння сутності та використання відкритих систем навчання.

3. Виконання індивідуального плану наукової роботи (наукова складова освітньо-наукової програми).

Індивідуальний план наукової роботи здобувача Гармаш Олени Миколаївни був затверджений рішенням Вченої ради університету 18 жовтня 2017 року (протокол № 3). Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор, ректор Світлана Олександрівна Омельченко. Термін виконання роботи: 2017 – 2021 роки.

Всі розділи індивідуального плану наукової роботи аспірантки Гармаш О.М. виконані своєчасно в установлені терміни, що підтверджено результатами піврічної проміжної і підсумкової атестації. Дослідження проведені своєчасно і в повному обсязі із застосуванням відповідних сучасних методів.

4. Актуальність дисертації.

В умовах глобальних соціально-економічних змін, інтеграції до європейського та світового освітнього просторів суспільною вимогою є формування особистості нового типу, яка вмотивована до самостійного безперервного навчання впродовж життя, усвідомлює свої індивідуальні освітні запити, здатна здійснити вибір і нести за нього відповідальність, вміє ставити реальні бажані цілі й будувати траєкторію їх досягнення, а також, за певних умов, здійснювати корекцію свого індивідуального руху. Реалізація цих концептуальних ідей можлива за умови, якщо з дітьми XXI століття буде працювати вчитель XXI століття, зданий побудувати паритетні суб'єкт-суб'єктні відносини з учнями на засадах співробітництва і співтворчості. Саме тому перед закладами вищої освіти, що готують майбутніх учителів стоїть сьогодні важлива місія у підготовці не лише як вчителів-предметників, які мають високий рівень сформованості необхідних загальних і спеціальних (фахових) компетентностей,

а й учителів-тьюторів, які володіють технологією спільного з підопічним пошуку індивідуального сенсу навчання, побудови індивідуальних освітніх програм і їх рефлексії. З огляду на вище викладене, дисертаційна робота Гармаш О. М., присвячена проблемі формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі їх професійної підготовки, є досить актуальною.

5. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана згідно з планом наукових досліджень ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» і є складовою частиною науково-дослідної теми кафедри теорії і методики професійної та технологічної освіти «Інноваційні технології в технологічній освіті» (державний реєстраційний номер № 0115U003307). Тему дисертаційної роботи затверджено Вченою радою ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 3 від 11 жовтня 2018 р.).

6. Наукові положення, розроблені особисто здобувачем, та їх новизна.

У дисертаційній роботі Гармаш О.М. уперше розроблено структурні компоненти тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, особистісно-рефлексивний), критерії сформованості (мотиваційний, теоретичний, практичний, рефлексивний), відповідні показники й рівні (високий, середній, низький); теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки (створення в закладі вищої освіти стимулювального освітнього середовища, сприятливого формуванню тьюторської компетентності; відображення в змісті освітніх компонентів (навчальних дисциплін, курсових робіт, педагогічних практик) циклу професійної підготовки вчителів іноземних мов специфіки тьюторської роботи та введення навчальної дисципліни «Основи тьюторства в закладах освіти»; застосування інтерактивних технологій навчання в процесі формування тьюторської компетентності); уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження, а саме: поняття «професійна підготовка вчителя», «тьютор», «тьюторська діяльність», «тьюторський супровід», «індивідуальна освітня програма», «індивідуальна освітня траєкторія», «індивідуальний освітній маршрут», «тьюторська позиція», «тьюторська компетентність»; сутність, зміст, особливості діяльності вчителя-тьютора; подальшого розвитку набули форми, методи й засоби професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у закладах вищої освіти.

7. Нові науково обґрунтовані теоретичні та / або експериментальні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для певної галузі знань та підтверджуються документами, які засвідчують проведення таких досліджень.

Дисертаційна робота Гармаш О. М. є науковим дослідженням, результати якого мають значну теоретичну та практичну цінність, оскільки розширюють сучасні наукові уявлення про шляхи формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі їх професійної підготовки. Дисертанткою обґрунтовано та запропоновано механізм оновлення змісту робочих програм навчальних дисциплін шляхом інтегрування тьюторського

контенту, впровадження в освітній процес навчальної дисципліни «Основи тьюторства в закладах освіти», організації аудиторних та позааудиторних заходів, спрямованих на набуття майбутніми вчителями іноземних мов тьюторської компетентності. Варто відмітити розроблений й адаптований аспіранткою комплекс діагностичних методик для визначення рівня сформованості тьюторської компетентності в майбутніх учителів іноземних мов. Теоретичні результати і практичні напрацювання, отримані Гармаш О. М., можуть бути використані в процесі організації професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності в закладах вищої освіти, зокрема під час розробки робочих програм навчальних програм, навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін циклу професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов; у системі післядипломної освіти й підвищення кваліфікації науково-педагогічних та педагогічних працівників; у процесі самоосвіти здобувачів закладів вищої освіти.

Експериментальні матеріали впроваджено в освітній процес Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (довідка № 68-20-183/1 від 06.03.2020 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 430-33/03 від 05.05.2020 р.), Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка № 01/10-561 від 25.05.2020 р.), Університету імені Альфреда Нобіля (довідка № 286 від 14.05.2020 р.).

8. Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації.

Обґрунтованість положень та висновків, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота викладення базуються на наступних положеннях:

1) дисертантка ретельно опрацювала наукові джерела щодо особливостей професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у закладах вищої освіти, а також окреслила проблему формування тьюторської компетентності у майбутніх педагогів;

2) мета і завдання чітко сформульовані;

3) дисертантка визначила структуру й зміст, критерії, показники, рівні сформованості тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов, добрала діагностичний інструментарій;

4) в педагогічному експерименті взяли участь 340 здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та чотири заклади вищої освіти, що підтверджується довідками про впровадження;

5) автором було проведено кількісний та якісний аналіз отриманих даних у поєднанні з методами математичної статистики (використано критерій згоди Пірсона), що, в свою чергу, дозволяє говорити про високу інформативність та обґрунтованість результатів, відповідність поставленим завданням зроблених висновків дисертаційної роботи.

Викладене вище переконливо доводить, що наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані Гармаш О. М. є обґрунтованими й достовірними.

9. Апробація результатів дисертації.

Матеріали дисертаційної роботи пройшли апробацію під час виступів

аспірантки з тезами доповідей на конференціях різних рівнів, а саме: «Становлення і розвиток педагогіки» (Харків, 2018), «Актуальні проблеми вищої професійної освіти» (Київ, 2018), «Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції» (Мукачево, 2018), «Освіта і наука у мінливому світі» (Дніпро, 2019), «Розвиток професіоналізму сучасного педагога в постнеокласичній парадигмі» (Черкаси, 2019), «Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителя іноземних мов» (Ніжин, 2019), «Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій» (Слов'янськ, 2019), «Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи» (Суми, 2019), «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи» (Хмельницький, 2019), «Соціально-психологічні проблеми суспільства» (Київ, 2020), «Інноваційні дослідження в галузі педагогіки та психології» (Запоріжжя, 2019), «Сучасна освіта: методологія, теорія, практика» (Дніпро, 2019).

10. Повнота опублікування результатів дисертації, кількість наукових публікацій та конкретний особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих зі співавторами та зарахованих за темою дисертації.

Основні положення і результати дисертаційної роботи Гармаш О. М. представлено у 20 публікаціях, із них: 7 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у зарубіжному періодичному виданні, 12 тез доповідей на конференціях різних рівнів.

Особистий внесок здобувача в опублікованій статті «Структура та зміст тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов», написаній у співавторстві з д. пед. наук, професором С. О. Омельченко, полягає в узагальненні наукових джерел щодо структури тьюторської компетентності й розробці структурних компонентів тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов, розкритті їхнього змісту, характеристиці сутності.

11. Спеціальність, якій відповідає дисертація.

Дисертаційна робота повністю відповідає вимогам, що висувуються до дисертаційних робіт зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

12. Єдність змісту роботи, оцінка мови та стилю дисертації.

Дисертаційна робота характеризується адекватним вживанням наукової термінології. Стиль викладення матеріалів науковий, між послідовними частинами дисертації наявний причинно-наслідковий зв'язок. Спосіб подання матеріалів дослідження, наукових положень, висновків та рекомендацій забезпечують доступність їх сприйняття.

Дисертація Гармаш О. М. має стандартну для наукових досліджень структуру та оформлена у відповідності із основними вимогами. Зміст дисертаційної роботи викладено на 308 сторінках, з них основного тексту – 174 сторінки. Робота складається з анотації, вступу, переліку умовних позначень, двох розділів, висновків після кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, що налічує 285 найменувань, з них – 42 джерела іноземними мовами. Робота проілюстрована 14 таблицями, 16 рисунками та 23 додатками.

13. Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації).

За результатами перевірки матеріалів дисертаційної роботи Гармаш О. М. не було виявлено ознак плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації. Подані до захисту наукові результати є власним досягненням дисертантки. Виявлені за допомогою ліцензійного програмного обладнання Unichesk текстові співпадіння мають посилання на першоджерело й внесені до списку використаних джерел. Зважаючи на вище означена, дисертаційна робота аспірантки є оригінальним, самостійно написаним науковим твором.

14. Відповідність дисертації вимогам Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40.

Дисертаційна робота здобувача третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти *Гармаш Олени Миколаївни за темою «Формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки» зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)* повністю відповідає вимогам пп. 10-12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40, та може бути представлена до проведення попередньої експертизи.

У процесі обговорення **ВИСТУПИЛИ:**

Офіційний рецензент Хижняк І. А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і практики початкової освіти, декан факультету ПТПО ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»: Реформування освітньої системи України в руслі євроінтеграційних процесів наразі відображене в низці основних нормативних документів: Законі України «Про освіту», Законі України «Про вищу освіту», Законі України «Про повну загальну середню освіту», Концепції «Нова українська школа», Галузевій концепції неперервної педагогічної освіти та ін. Реалізація основних положень цих документів на практиці почасти зустрічає певні ускладнення, що вимагають додаткової уваги науковців та викладачів-практиків. У цих умовах актуальність обраної теми наукового дослідження О. М. Гармаш «Формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки» не викликає сумніву.

У роботі це обґрунтовано на достатньому рівні і з різних позицій: наближення української освітньої системи до європейського та світового освітніх просторів; підтримка та розвиток гуманістичних цінностей, ідей людиноцентризму, автономності особистості, педагогіки партнерства; необхідність підготовки вчителів-предметників, які мають у своєму професійному інструментарії тьюторську компетентність і виявляють готовність до фасилітації, підтримки та супроводу процесу становлення й розвитку особистості учня в умовах особистісно зорієнтованої парадигми навчання; неготовність вітчизняного науково-методичного інструментарію, пошуки наукових підходів щодо розуміння сутності тьюторства й ефективних механізмів (форм, методів) формування тьюторської компетентності і т. ін.

Уповні відповідає сучасним освітнім реаліям і виокремлена авторкою низка суперечностей і протиріч: постійно збільшувані вимоги та соціальні очікування до професіоналізму майбутнього вчителя іноземних мов і невідповідність цим вимогам традиційної системи їхньої професійної підготовки в закладах вищої освіти; об'єктивна потреба Нової української школи в учителях, які мають у своєму професійному інструментарії тьюторську компетентність, та недостатній рівень її сформованості у випускників закладів вищої освіти; потреба в організації систематичної цілеспрямованої діяльності щодо формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов в освітньому середовищі закладу вищої освіти та відсутність комплексу педагогічних умов, спрямованих на її реалізацію.

У результаті наукового пошуку О. М. Гармаш досягла результатів, що характеризуються теоретичною та практичною значущістю.

Так, у дисертації доведено, що професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов є складною багатоаспектною науковою проблемою, уточнено поняття «тьютор», «тьюторська діяльність», «індивідуальна освітня траєкторія», «індивідуальний освітній маршрут», «індивідуальна освітня програма», «тьюторський супровід», «тьюторство», «тьюторська позиція педагога». Авторка подала визначення понять «професійна підготовка майбутніх учителів», «тьюторська компетентність майбутніх учителів іноземних мов», а також обґрунтувала та розробила критерії, показники сформованості тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов, описала рівні сформованості досліджуваної компетентності, розробила діагностичний інструментарій для визначення стану її сформованості.

До вагомих результатів дослідження відносимо широко представлений експериментальний компонент. Авторка вдалася до констатувального дослідження, у результаті якого з'ясувала, що більшість здобувачів мають середній і низький рівень сформованості тьюторської компетентності за всіма критеріями й показниками. Надалі на підставі виділених концептуальних положень дисертаційної роботи розробила й обґрунтувала педагогічні умови формування тьюторської компетентності й упровадила їх у процес їхньої професійної підготовки. Аналіз результатів контрольного етапу експерименту засвідчив позитивну динаміку рівнів сформованості тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов в експериментальній групі, на відміну від кількісних показників контрольної групи, що доводить ефективність упроваджених педагогічних умов.

Особливе значення мають результати дослідження, що формують його наукову новизну: вперше виокремлено структурні компоненти тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов, критерії її сформованості, відповідні показники і рівні; теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки.

Аналіз змісту дисертації, анотації та публікацій О. М. Гармаш є підставою для висновку про наукову обґрунтованість і достовірність викладених авторкою результатів, що забезпечуються: чіткістю окреслених кваліфікаційних ознак дослідження; коректністю постановки розглянутих завдань; обґрунтованістю

вихідних положень, системним аналізом теоретичного матеріалу, виявленням причинно-наслідкових зв'язків між елементами досліджуваної системи; застосуванням відповідного наукового інструментарію. Підвищенню ступеня обґрунтованості отриманих результатів сприяло ґрунтовне вивчення джерельної бази дослідження (285 позицій, з них 42 – іноземними мовами), апробація матеріалів дисертації у виступах на науково-практичних конференціях, семінарах різного рівня.

Дисертація О. М. Гармаш виконана на належному науковому рівні, що підтверджує володіння здобувачкою теорією досліджуваної проблеми і відповідними методами наукового пошуку. Оформлення роботи відповідає чинним вимогам до наукових праць такого рівня.

Разом із зазначеними позитивними рисами аналізованого дослідження зазначимо і дискусійні та суперечливі його елементи:

1. Обґрунтовуючи актуальність обраної теми дослідження у вступі до роботи, авторка зазначає *«Проте, незважаючи на внесок, зроблений вітчизняними та зарубіжними науковцями в розв'язанні проблеми формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов, існують певні протиріччя між...»*. Система наведених далі суперечностей охоплює не лише теоретичний, але і практичний, і нормативний компоненти, тому «прогалини» в пошуках учених не можуть спричинювати всю систему протиріч. Крім того, невирішені раніше частини обраної наукової проблеми описано в п. 1.1., а у вступі до роботи вони не згадуються.

2. У п. 1.1. О. М. Гармаш дослідила поняття «професійна підготовка вчителя» і надала відповідне визначення. Вважаємо, що підсумком вивчення цього поняття має бути специфіка професійної підготовки вчителя іноземних мов (відповідно до теми дослідження), а не вчителя загалом і слід окреслити її більш докладно охарактеризувати саме ту частину професійної підготовки, де безпосередньо відбувається формування тьюторської компетентності майбутнього вчителя.

3. У поданій моделі формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі їх професійної підготовки вважаємо нелогічним досить повне розкриття змісту одних складників (педагогічні умови, методи, засоби навчання та ін.) і лише наведення назв інших компонентів (принципи, показники).

Незважаючи на висловлені зауваження, вважаємо, що дисертаційна робота О. М. Гармаш «Формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагоме теоретичне і прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації» (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9 – 18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167), та може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Офіційний рецензент Бескорса О. С., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та практики початкової освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»:

Актуальність дисертаційної роботи. Глобальна трансформація вітчизняної системи освіти неможлива без реформування вищої освіти, яка є головним постачальником майбутніх фахівців, які будуть забезпечувати освітню діяльність закладів загальної середньої освіти в сучасних умовах. Ці умови висувають нові вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів, зокрема до опанування ними інноваційних ролей, функцій та обов'язків, які вони будуть виконувати у щоденній професійно-педагогічній діяльності. Однією з таких ролей і є роль тьютора, що вимагає від учителя виконання функцій та обов'язків консультанта з питань побудови і реалізації учнями індивідуальної траєкторії навчання. Тобто тьютор виявляє індивідуальні пізнавальні інтереси школярів і на основі цього допомагає їм будувати власну освітню траєкторію.

Усе вище викладене свідчить про актуальність обраної теми дисертаційної роботи. Результати наукового пошуку уможливили виявлення суперечностей в існуючих підходах до розв'язання проблеми професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови до здійснення тьюторської діяльності, що підтвердило актуальність і доцільність обраного напрямку роботи.

Дисертаційну роботу виконано в межах комплексної наукової теми наукових досліджень «Інноваційні технології в технологічній освіті» (державний реєстраційний номер № 0115U003307), що розробляється й упроваджується в Державному закладі вищої освіти „Донбаський державний педагогічний університет”. Тему затверджено Вченою радою ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет” (протокол № 3 від 11 жовтня 2018 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Аналіз наукового апарату дисертації дає підстави стверджувати, що дисертанткою логічно обґрунтовано та визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи О. М. Гармаш є наукове обґрунтування й експериментальна перевірка педагогічних умов формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки, що повністю відповідає темі і об'єкту дослідження.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів і висновків наукового дослідження обумовлені теоретико-експериментальними позиціями, застосуванням комплексу взаємодоповнюючих методів наукового пошуку (теоретичних, емпіричних, статистичних). Для реалізації завдань дослідження, автором опрацьовано 285 наукових джерел, із них – 42 іноземними мовами. Не викликає сумніву чітка структура дисертації, що складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Розділи дисертації є логічно завершеними, взаємопов'язаними, містять висновки, в яких узагальнено основні положення та наукові результати змістового наповнення кожного розділу.

На особливу увагу заслуговують основні аспекти наукової новизни, зокрема слід відмітити той факт, що авторкою уточнено сутність дефініції „тьюторська компетентність” та вперше обґрунтовано структуру тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов, що складається з

мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісного й особистісно-рефлексивного компоненту, виокремлено й деталізовано основні критерії, показники і рівні її сформованості. Крім того, дуже важливим аспектом новизни дослідження є те, що дисертанткою на основі аналізу теоретичних положень та наукових доробок із проблеми професійної підготовки учителів іноземних мов теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки. Особливо позитивне враження справляє перша умова, сутність якої полягає в створення в закладі вищої освіти стимулюючого освітнього середовища, сприятливого формуванню тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов, адже саме завдяки такому освітньому середовищу відбувається набуття досвіду навчання за тьюторською моделлю.

Не викликає сумніву практичне значення дослідження, яке на нашу думку, полягає передусім у розроблені та впровадженні в професійну підготовку майбутніх вчителів іноземних мов навчальної дисципліни „Основи тьюторської діяльності в закладах освіти”, яка забезпечує майбутніх учителів методичними матеріалами для здійснення подальшої професійної діяльності.

Основні положення й результати дослідження проходили апробацію на 9 міжнародних і 2 всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також є відображеними в 20 наукових публікаціях. Серед них: 7 статей у наукових фахових виданнях України (1 стаття – у співавторстві); 1 стаття в зарубіжному періодичному виданні; 12 – у збірниках Міжнародних та Всеукраїнських конференцій.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому. Дисертаційна робота О. М. Гармаш є актуальним, науково оригінальним та логічно завершеним авторським дослідженням.

У першому розділі – „Теоретичні основи формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки” – авторкою оглянуто нормативні документи (Закон України „Про освіту”, Концепція Нової української школи), які акцентують увагу на необхідності надання підтримку та супроводу навчально-пізнавальної діяльності учнів, а також здійснено аналіз наукової літератури, який дозволив уточнити категоріальний апарат дослідження. Авторкою підкреслюється роль тьюторської компетентності у професійному становленні майбутнього вчителя іноземної мови, яка характеризується високим рівнем сформованості професійного інструментарію вчителя, професійної майстерності, обізнаності в інформаційних технологіях.

На позитивну оцінку заслуговує авторське визначення тьюторської компетентності як інтегративної характеристики особистості, що характеризується сукупністю особистісних якостей, теоретичних знань, практичних умінь налагодження суб’єкт-суб’єктної взаємодії, які виявляються в здатності та готовності майбутніх учителів іноземних мов здійснювати діяльність у відкритому варіативному особистісно зорієнтованому освітньому просторі, яка відображає специфіку організації освітньої діяльності за тьюторською моделлю.

За результатами проведеного аналізу науково-методичної літератури О. М. Гармаш логічно обґрунтовано структуру тьюторської компетентності майбутнього вчителя іноземної мови в єдності чотирьох компонентів – мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісного та особистісно-рефлексивного компонентів, що дозволило авторці в подальшому виокремити критерії сформованості досліджуваного феномену (мотиваційний, теоретичний, практичний, рефлексивний).

У *другому розділі* – „Обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки” – досліджено педагогічні умови формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки. Схвальним, на нашу думку, є те, що під час обґрунтування педагогічних умов авторкою враховано цілу низку концептуальних положень, які дали підстави стверджувати, що майбутній учитель іноземних мов повинен пройти шлях у спеціально організованому освітньому середовищі ЗВО в якості тьютора для набуття особистісного досвіду, діяльність якого постійно супроводжується рефлексією, набути теоретичних знань про тьюторство та особливості тьюторської діяльності з метою співвіднесення власного досвіду в якості тьютора з системою наукових знань та спробувати себе в якості вчителя-тьютора спочатку під час педагогічної практики, потім реалізовуючись у професійній діяльності. Ці положення стали підґрунтям для характеристики таких педагогічних умов формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки: створення в закладі вищої освіти стимулювального освітнього середовища, сприятливого формуванню тьюторської компетентності; відображення в змісті освітніх компонентів (навчальних дисциплін, курсових робіт, педагогічних практик) циклу професійної підготовки вчителів іноземних мов специфіки тьюторської роботи та введення навчальної дисципліни „Основи тьюторства в закладах освіти”; застосування інтерактивних технологій навчання в процесі формування тьюторської компетентності.

На схвалення заслуговує розробка моделі формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі їх професійної підготовки, яка структурована за блоками: методологічно-цільовим, змістовно-технологічним, діагностико-результативним (с. 142).

Авторка детально і послідовно описує хід педагогічного експерименту, методику діагностики, динаміку рівнів сформованості тьюторської компетентності у студентів контрольної та експериментальної груп на констатувальному та формувальному етапах експерименту, зіставляє та аналізує отримані експериментальні дані. Результати перевірено статистичними методами, їх достовірність не викликає сумніву.

Отже, дисертаційна робота Олени Миколаївни Гармаш за своїм змістом і формою є завершеним науковим дослідженням. Предмет дослідження у дисертації розкрито повністю, а її зміст, структура і логіка викладу відповідає послідовності завдань дослідження.

Дискусійні положення. Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, вважаємо за доцільне висловити окремі побажання:

1. Обґрунтовуючи актуальність теми дисертаційної роботи, варто було б наголосити на змінній ролі вчителя в сучасному освітньому середовищі задля підсилення доцільності та актуальності проблеми формування тьюторської компетентності.

2. Авторкою цілком слушно зазначено в дисертаційній роботі, що вітчизняним закладам вищої освіти бракує досвіду підготовки студентів за тьюторською моделлю, що є характерним для європейської та американської освітніх систем. На наш погляд, визнаючи логіку і глибину наукового аналізу, здійсненого дисертанткою при розгляді сутності та структури тьюторської компетентності, дослідниці варто було б глибше висвітлити і проаналізувати закордонні теоретичні здобутки і позитивні практики з теми дослідження.

3. У п. 1.3 авторкою представлено опис програми педагогічного експерименту, на нашу думку, раціонально було б перенести його в другий розділ дисертаційної роботи, що надало можливість більш концентровано сприймати текст підрозділу 1.3, де подається аналіз стану сформованості тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов на сучасному етапі професійної підготовки.

4. На нашу думку, доцільно було б надати більш детальну характеристику принципів, представлених у методологічно-цільовому блоці моделі формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі їх професійної підготовки.

Висновок. Висловлені зауваження істотно не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Гармаш Олени Миколаївни на тему „Формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки”, яка є завершеним, самостійно виконаним дослідженням. За змістом, науковою новизною і практичною значущістю робота відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. „Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації” (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9-18 „Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії” (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167), та може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Доктор педагогічних наук, професор Стешенко В. В.: Автором проведено ґрунтовне теоретичне та емпіричне дослідження. Структура дисертації характеризується логічним і чітким поєднанням кожного компонента. Зроблені дисертанткою висновки та рекомендації доцільно впроваджувати в практику професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Дисертаційна робота може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій раді.

Доктор педагогічних наук, професор Набока О.Г.: Дисертаційна робота Гармаш О.М. присвячена актуальній проблематиці та спрямована на вдосконалення професійної діяльності сучасного вчителя Нової української школи. Дисертанткою ретельно опрацьовано вітчизняну та іноземну наукову літературу. Зроблені висновки є дуже виваженими, аргументованими, мають практичну спрямованість. Заслухана робота є завершеною працею і відповідає вимогам до дисертацій докторів філософії. Вважаю, що роботу можна рекомендувати до захисту в разовій спеціалізованій раді.

Доктор педагогічних наук, доцент Топольник Я. В.: У сучасних умовах реформування вітчизняної системи освіти відповідно до положень Болонської конвенції першочергового значення набуває проблема запровадження в процесі професійної підготовки ідей особистісно орієнтованого й компетентнісного підходів. Зважаючи на це, дисертаційна робота Гармаш О.М. є своєчасним і важливим для теорії і методики професійної підготовки майбутніх учителів дослідження. Вважаю, що представлена робота може бути рекомендована до розгляду в разовій спеціалізованій вченій раді.

Доктор педагогічних наук, професор Курінна С. М.: Не виклика сумніву наукова новизна й практична значущість дисертаційної роботи Олени Миколаївни, у якій авторка представляє досить ефективні шляхи формування тьюторської компетентності в майбутніх учителів іноземних мов під час їх професійної підготовки в закладах вищої освіти. Результати дисертації належно апробовані, що підтверджено належної кількістю публікацій. Представлене дослідження може бути рекомендовано до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді з відповідної спеціальності.

Кандидат педагогічних наук, доцент Лихолат О.В.: У дисертації сформульовані позиції, що зумовили вибір теми; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та гіпотезу дослідження. Чітко сформульовані позиції теоретико-методологічної основи роботи. Представлено наукову новизну й теоретичне значення даного дослідження. Дисертанткою висвітлено основний зміст дисертаційної роботи, який урізноманітнюється й доповнюється за рахунок таблиць. З огляду на кількість використаних джерел, Гармаш О.М. у достатній мірі опрацювала та узагальнила думки інших науковців щодо терміносистеми дисертації. Дисертаційна робота відповідає вимогам щодо наукових робіт такого рівня. Вважаю, що дисертаційна робота Гармаш О.М. може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій раді відповідного профілю.

Гармаш Олена Миколаївна висловила подяку рецензентам та виступаючим за уважне, критичне й принципове ставлення до дисертаційної роботи, за позитивну оцінку її наукової праці й запевнила, що пропозиції колег будуть ретельно проаналізовані і враховані під час доопрацювання дисертації.

Відбулося відкрите голосування по дисертаційній роботі.

На основі обговорення дисертаційної роботи Гармаш О.М. кафедра педагогіки і методики технологічної та професійної освіти та кафедра теорії і практики початкової освіти ДДПУ дійшли такого висновку.

ВИСНОВОК

фахового семінару спільного засідання кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти та кафедри теорії і практики початкової освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» про дисертацію Гармаш Олени Миколаївни «Формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов», представленій до попередньої експертизи на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Дисертація Гармаш Олени Миколаївни «Формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов» виконана на високому теоретичному та практичному рівні, має конкретний внесок у теорію та практику теорії та практики підготовки вчителів іноземних мов, є завершеним дослідженням актуальної наукової проблеми, має цілісний характер, відповідає вимогам пп. 9-12 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 року № 167.

Дослідження виконано згідно з темою науково-дослідної роботи кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» як складова частина комплексної наукової теми «Інноваційні технології в технологічній освіті» (державний реєстраційний номер № 0115U003307). Тему дисертаційної роботи затверджено Вченою радою ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 3 від 11 жовтня 2018 р.).

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що структурні та якісні перетворення в освіті, а саме: наближення української освітньої системи до європейського та світового освітніх просторів, підтримка та розвиток гуманістичних цінностей, ідей людиноцентризму, автономності особистості, педагогіки партнерства – усе це вимагає пошуку ефективних шляхів підготовки педагогів нової формації, здатних не лише репродукувати знання, а створювати відкритий варіативний освітній простір, урахувуючи індивідуальний темп навчання, можливості, здатності, потреби кожної дитини; здійснювати її супровід під час індивідуального освітнього руху. Саме тому перед закладами вищої освіти, що надають освітні послуги з підготовки майбутніх учителів іноземних мов сьогодні стоїть особлива місія в підготовці вчителів-предметників, які мають у своєму професійному інструментарії тьюторську компетентність та виявляють готовність до фасилітації, підтримки та супроводу процесу становлення й розвитку особистості учня в умовах особистісно орієнтованої парадигми навчання.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що:
– *уперше* розроблено структурні компоненти тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, особистісно-рефлексивний), критерії сформованості (мотиваційний, теоретичний, практичний, рефлексивний), відповідні показники й рівні (високий, середній, низький); теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови формування тьюторської компетентності майбутніх учителів

іноземних мов у процесі професійної підготовки (створення в закладі вищої освіти стимулювального освітнього середовища, сприятливого формуванню тьюторської компетентності; відображення в змісті освітніх компонентів (навчальних дисциплін, курсових робіт, педагогічних практик) циклу професійної підготовки вчителів іноземних мов специфіки тьюторської роботи та введення навчальної дисципліни «Основи тьюторства в закладах освіти»; застосування інтерактивних технологій навчання в процесі формування тьюторської компетентності);

– *уточнено* понятійно-категоріальний апарат дослідження, а саме: поняття «професійна підготовка вчителя», «тьютор», «тьюторська діяльність», «тьюторський супровід», «індивідуальна освітня програма», «індивідуальна освітня траєкторія», «індивідуальний освітній маршрут», «тьюторська позиція», «тьюторська компетентність»; сутність, зміст, особливості діяльності вчителя-тьютора;

– *подальшого розвитку* набули форми, методи й засоби професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у закладах вищої освіти.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробці та впровадженні в практику закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку майбутніх учителів іноземних мов, педагогічних умов формування тьюторської компетентності, а саме: оновлено зміст навчальних дисциплін («Педагогіка», «Психологія», «Лінгвокраїнознавство», «Педагогіка канікул», «Методика використання комп'ютерних технологій», «Методика навчання іноземних мов і культур»), курсових робіт, педагогічних практик шляхом інтегрування тьюторського контенту; упроваджено в освітній процес навчальну дисципліну «Основи тьюторства в закладах освіти»; реалізовано аудиторні та позааудиторні заходи, спрямовані на набуття майбутніми вчителями іноземних мов тьюторської компетентності (тренінгові заняття, круглі столи, ділові ігри тощо); розроблено, адаптовано комплекс діагностичних методик для визначення рівня сформованості тьюторської компетентності в майбутніх учителів іноземних мов.

Результати й висновки дослідження можуть бути використані в процесі організації професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності в закладах вищої освіти, зокрема під час розробки робочих програм навчальних програм, навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін циклу професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов; у системі післядипломної освіти й підвищення кваліфікації науково-педагогічних та педагогічних працівників; у процесі самоосвіти здобувачів закладів вищої освіти.

Апробація результатів дослідження відбувалася шляхом обговорення на наукових, науково-практичних конференціях різного рівня, а саме: *Міжнародних: Становлення і розвиток педагогіки* (Харків, 2018), *Актуальні проблеми вищої професійної освіти* (Київ, 2018), *Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції* (Мукачево, 2018), *Освіта і наука у мінливому світі* (Дніпро, 2019), *Розвиток професіоналізму сучасного педагога в постнеокласичній парадигмі* (Черкаси, 2019), *Інновації в освіті : сучасні підходи до професійного розвитку вчителя іноземних мов*

(Ніжин, 2019), Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій (Слов'янськ, 2019), Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи (Суми, 2019), Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи (Хмельницький, 2019), Соціально-психологічні проблеми суспільства (Київ, 2020); *Всеукраїнських*: Інноваційні дослідження у галузі педагогіки та психології (Запоріжжя, 2019), Сучасна освіта: методологія, теорія, практика (Дніпро, 2019).

Основні положення та висновки дисертаційної роботи обговорено й позитивно оцінено на засіданнях кафедри педагогіки і методики професійної та технологічної освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (упродовж 2017 – 2020 рр.).

Експериментальні матеріали **впроваджено** в освітній процес Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (довідка № 68-20-183/1 від 06.03.2020 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 430-33/03 від 05.05.2020 р.), Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка № 01/10-561 від 25.05.2020 р.), Університету імені Альфреда Нобіля (довідка № 286 від 14.05.2020 р.).

Основні результати дисертаційного дослідження відображено в публікаціях:

1. Гармаш О. Компетентнісний підхід як напрям модернізації педагогічної освіти в Україні. *Педагогічні науки* : зб. наук. праць. Херсон, 2018. Вип. LXXXI. Т. 3. С. 125–129.

2. Гармаш О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов як педагогічна проблема. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ, 2019. Вип. 66. С. 39–42.

3. Гармаш О. М. Тьюторська компетентність як феномен теорії та практики професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя, 2019. Вип. 65. Т. 2. С. 26–30.

4. Гармаш О. М. Інтерактивні технології як засіб формування діяльнісного компонента тьюторської компетентності. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Педагогічні науки*. Чернігів, 2020. Вип. 8 (164). С. 24–28.

5. Гармаш О. Критерії, показники та рівні сформованості тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов. *Проблема підготовки сучасного вчителя*. Умань, 2020. Вип. 1 (21), Ч. 1. С. 48–55.

6. Гармаш О. Педагогічні умови формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвуз. збірн. наук. праць молод. вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич, 2020. Вип. 27. Т. 1. С. 258–264.

7. Гармаш О., Омельченко С. Структура та зміст тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки*. Бердянськ, 2020. Вип. 1. С. 202–212.

8. Гармаш О. М. Сучасні наукові підходи до професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. *Science and Education a new Dimension : Pedagogy and Psychology*. 2020. VIII (88), Issue : 220. P. 17–19.

9. Гармаш О. М. До проблеми визначення тьюторської позиції майбутнього вчителя іноземних мов в психолого-педагогічній літературі. *Становлення і розвиток педагогіки* : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 16–17 лют. 2018 р. Херсон, 2018. С. 97–98.

10. Гармаш О. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх учителів іноземних мов до тьюторської діяльності. *Актуальні проблеми вищої професійної освіти* : матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 20 берез. 2018 р., Київ, 2018. С. 42–43.

11. Гармаш О. М. Підготовка вчителя-тьютора до застосування технології індивідуалізації навчання. *Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції* : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., м. Мукачєво, 25–26 жовт. 2018 р. Мукачєво, 2018. С. 80–81.

12. Гармаш О. М. До проблеми визначення поняття «тьюторський супровід». *Освіта і наука у мінливому світі : проблеми та перспективи розвитку* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 29–30 берез. 2019 р. Дніпро, 2019. Ч. 1. С. 118–119.

13. Гармаш О. М. Модифікація функцій учителя іноземних мов як тьютора в умовах сучасної освіти. *Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 8–9 лют. 2019 р. Запоріжжя, 2019. С. 9–11.

14. Гармаш О. М. Роль учителя іноземних мов у позиції «тьютор» у процесі самоактуалізації особистості учня. *Сучасна освіта : методологія, теорія, практика* : матеріали II всеукр. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 12 берез. 2019 р. Дніпро, 2019. С. 210–211.

15. Гармаш О. М. Сучасні моделі тьюторських практик. *Розвиток професіоналізму сучасного педагога в постнеокласичній парадигмі* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Черкаси, 9–10 квіт. 2019 р. Черкаси, 2019. С. 148–149.

16. Гармаш О. М. Тьютор – ключова фігура системи освіти XXI ст. *Освіта для XXI століття : виклики, проблеми, перспективи* : матеріали I міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 29–30 жовт. 2019. Суми, 2019. С. 51–53.

17. Гармаш О. М. Тьюторство : закордонний досвід та українські реалії. *Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій* : матеріали III міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Слов'янськ, 26–27 верес. 2019 р. Слов'янськ, 2019. С. 46–48.

18. Гармаш О. Тьюторська діяльність викладача як фактор підтримки професійного становлення особистості. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи* : матеріали X міжнар. наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 7–8 лист. 2019 р. Хмельницький, 2019. С. 20.

19. Гармаш О. Тьюторська позиція вчителя іноземних мов в контексті оновлення української школи. *Інновації в освіті : сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних мов* : матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф., м. Ніжин, 27–28 верес. 2019 р. Ніжин, 2019. С. 148–149.

20. Гармаш О. М. Модель «навчання через досвід» як концептоутворююча ідея ефективного формування тьюторської компетентності у майбутніх учителів іноземних мов. *Соціально-психологічні проблеми суспільства* : матеріали міжнар. наук.-прак. конф., м. Київ, 10 квіт. 2020 р. Київ, 2020. С. 40–42.

УХВАЛИЛИ:

Учасники фахового семінару спільного засідання кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти та кафедри теорії і практики початкової освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» рекомендує дисертаційну роботу **Гармаш Олени Миколаївни «Формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді відповідного профілю.

Результати голосування: „за” – 16, „проти” – немає, „утримались” – немає. Рішення прийнято одностайно.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії і
практики початкової освіти,
декан факультету ПТПО ДДПУ

І.А. Хижняк

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і
практики початкової освіти ДДПУ

О.С. Бескорса

Головуючий на засіданні,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії і практики
початкової освіти ДДПУ

Л.Г. Гаврілова

Секретар засідання:

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки і методики
технологічної та професійної освіти ДДПУ

О.О. Хващевська

Підписи д.п.н., проф. Хижняк І.А., к.п.н., доц. Бескорсої О.С., д.п.н., проф. Гаврілової Л.Г. та к.п.н., доц. Хващевська О.О. – засвідчую:

Начальник відділу кадрів

Є. С. Сілін

